

שותפות חניכים בקבלת החלטות חינוכיות

"שלטון עצמי" –

"תפקידו של המדריך המבוגר – להיות עם הילד, לייעץ לו כשהוא זקוק לעצה, והעיקר – לתת אמון ביכולת של הצעיר, לכן לא המבוגר שולט בבית, אלא ועדת הילדים". (יאנוש קורצ'אק)

ועדת הילדים ששמה "שלטון עצמי" הייתה מורכבת מעשרה ילדים. אל הוועדה הזאת הופנו בכתב המשאלות, התביעות, הדרישות וכל שאר ענייני הילדים, בינם לבין עצמם ובינם לבין מחנכיהם. בית דין זה דן ילדים ומדריכים כאחד, בעבירות קלות כבחמורות, והחלטותיו היו קובעות. למבוגר, שנכח בישיבות בית הדין, שהתקיימו אחת לשבוע, היתה רק זכות הייעוץ. הקוד שלפיו שפט בית הדין היה מורכב מאלף סעיפים, מן הקל אל הכבד. הסעיף 1000 – פירוש היה הוצאה מן המוסד.

הנהגת בית הדין של ילדים, נבעה בין היתר משאיפתו של קורצ'אק לשחרר את הילד לא רק מתלותו הכלכלית במבוגר, אלא גם מתלותו במצבי רוח חולפים של מחנך זה או אחר, מתלותו באישיותו של מדריך זה או אחר.

ארנה פרדימן-מילר, "דמותו של יאנוש קורצ'אק", אפיקים לחינוך ותרבות, 1955

"מוכרחים ללמד" –

להשגיח, לא להעלים עין כמעט רגע. להשגיח, לא להניחו לבד. להשגיח, לא לסור מעליו. יתהפך, ייפצע, יתלכך, ישבור, יקלקל, ישליך, יזיק את עצמו, יזיק אותנו...

ולנו – זכות מלאה לפיקוח וביקורת. לשמור- שום עצמאות במעשים; [הרי החניך] אינו יודע מה וכמה יאכל, מה וכמה ישתה, אינה יודע גבולי-הליאות. ובכן לעמוד על משמר הדיאטה, השינה והמנוחה. כמה זמן? עד מתי? תמיד!

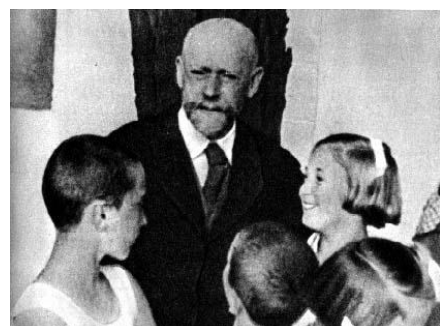
במרוצת גילו הוא משתנה, אך החשד אינו פוחת, ואדרבה הוא מתרבה. אינו מבחין בין עיקר וטפל. זרים לו סדר ומעשה – שיטה.

בבלבולו הוא שוכח, מזלזל, מזניח, אינה יודע מה העתיד אחראי. ואנו מוכרחים ללמד, לכוון, להדריך, להקפיד, לעצור, ליישר, להתרות, לקדם, לכפות ולהילחם.

(יאנוש קורצ'אק, 'ילדות של כבוד, עמ' 226)

יז וה', אָמַר: הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם, אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה. יח וְאַבְרָהָם-הָיָה יֹהֵיָה לְגוֹי גָּדוֹל, וְעַצּוֹם; וְנִבְרָכוּ-בוֹ--כָּל, גּוֹי הָאָרֶץ. יט כִּי יִדְעֵתִיו, לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו, וְשָׁמְרוּ דֶרֶךְ ה', לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט--לְמַעַן, הָבִיא ה' עַל-אַבְרָהָם, אֶת אֲשֶׁר-דִּבֶּר, עָלָיו. כ וַיֹּאמֶר ה', זַעֲקֵת סָדָם וְעַמָּהּ כִּי-רָבָה; וְחַטָּאתָם--כִּי כְבֹּדָה, מְאֹד. כא אֲרֹדָה-נָא וְאַרְאֶהָ, הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עֲשׂוֹ כָלָה; וְאִם-לֹא, אֲדַעָה. כב וַיִּפְּנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים, וַיֵּלְכוּ סָדָמָה; וְאַבְרָהָם--עֹדְנוֹ עֹמֵד, לִפְנֵי ה'. כג וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם, וַיֹּאמֶר: הֲאֵף תִּסְפָּה, צָדִיק עִם-רָשָׁע. (בראשית, יז)

י וַיֵּשֶׁא-לוֹט אֶת-עֵינָיו, וַיֵּרָא אֶת-כָּל-כְּפַר הַיֶּרְדֵּן, כִּי כָלָה, מִשְׁקָה--לִפְנֵי שַׁחַת ה', אֶת-סָדָם וְאֶת-עַמָּהּ, כָּגֶן-ה' כְּאָרֶץ מִצְרַיִם, בְּאֶמְכָּה צֶעַר. יא וַיִּבְחַר-לוֹ לוֹט, אֶת כָּל-כְּפַר הַיֶּרְדֵּן, וַיֵּסַע לוֹט, מִקְדָּם; וַיִּפְּרְדּוּ, אִישׁ מַעַל אַחֲיו. (בראשית, י"ג)



יאנוש קורצ'אק 22 ביולי 1878 או 1879 - 5 באוגוסט 1942
שם העט שבו נודע הנריק גולדשמיט, סופר, רופא, מחנך והוגה חינוכי יהודי בפולין. מנהלם של בתי יתומים שהיוו את אחד הניסיונות המוקדמים ביותר בחינוך דמוקרטי.

עבודתי צריכה ארבע תקופות: ראשונה – למצוא את הדרך לעצמי, שניה – למצוא את אמיתם של הילדים. שלישית – לכבד את האמת שלי והאמת שלהם. רביעית – איך לחבר מבחינה טכנית את דרכנו המשותפת, ואיך להנחילה.

(יאנוש קורצ'אק, 'רשמי ארץ ישראל, "דת הילד" 117-118)